
KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK

SZÍNHÁZ-NOVELLA

TOLNAI OTTÓ

DÉ megkeresett a rádióban.

Azért jelzem csak így, nevének kezdőbetűjével, névvé növesztett kezdőbetűjével:

— mert még mindig nem kérdeztem meg tőle, van-e valami elvi vagy elvtelen, tehát személyes kifogása az ellen, hogy név szerint szerepeltetem olykor felemás dolgaimban. (Pedig minden egyes alkalommal, az *írás* minden egyes alkalmával elhatározom, ha legközelebb összefutunk, megtárgyalom vele a problémát, annál is inkább, mivel egykor maga is álnéven jelentkezett az irodalomban, tehát valódi nevét egy epikai hős részére tartogatva.);

— mert, ha valaki engem így masszírozna, mindumtalan zárójelek közé préselné tökeimet, elküldeném a picsába

STB.

Feltelefonált, ahogy szokott, egészen halkán morogva: *Tőfe, te vagy?* Ez a halk morgás, amelyből egész életünket kiáshatná egy ügyes archeológus, mindig áramütésként érint, kicserepesedik a szám, és abban a pillanatban megszűnik számomra létezni minden, éppen csak annyi erőm marad, hogy bezárjam fiókomat, köszönni, elköszönni természetesen már képtelen vagyok, váratlanul rámorogok munkatársaimra, főnökeimre, és kisompolygok.

Most is finom, frissen vasalt, rövid ujjú ing volt rajta. Sokáig azt hittem, Svédországból hozta ingeit, de múltkor nagy meglepetésemre Magyarországon is talált egy ilyen: *rövid ujjú azúrt*. Körmei hegyesre nyírva. Tehát még mindig nem dobta le gitárját a 15. emeletről, hogy a hermetikus vagy a kísérleti költészetnek, avagy teljes emberként (szívvel-lélekkel-farokkal) a képregényszövegek fordításának szentelje a még hátramaradt éveket. Tehát

még mindig *radikális* — részben paundi értelemben vett — trubadúr pozícióján van: ül málnaszín gitárjával a szarban, és énekre tátja a száját.

A bankból érkezett: SEMMI.

Gyerünk!

És aztán, többször átnedvesedő, gőzölögve száradó ingjeinkben (rajtam a Latin Negyedben vásárolt, hihetetlenül strapabíró amerikai ingem volt, szépen látszottak a letépett jelek, kitüntetések helyei, szépen látszott: a lefokozás, a totális lefokozás), együtt keringtünk másnap hajnalig.

A PUTNIK teraszán osztrák sör, kis habbal. Egykor kedveltük ezt a helyet, ma már teljesen lerongyolódott — szobáiban rozsdás lavórok! —, elbalkániasodott: az egyik vezető sportklub stupid drukkereinek morbid társasága uralja korán reggeltől — csak tudnám, mikor van idejük aludni?! Közben szemerkélni kezdett az eső, és noha a gesztenyefák klorifillpagodái (érdekes, virágait is mindig pagodához hasonlítjuk) még csak jobban izzottak, smaragdokká, smaragd palotákká lettek, közérzetünk, amely már különben is a nullán, a nullában leledzett évek óta, szemmel láthatólag, füllel hallhatólag hatalmasat zuhant. Oldaltáskámból gyorsan előkotortam és a mocskosrózsaszín abroszra helyeztem éppen felolvasott — elrezegetett — esszémét (= eszemet: egy agyforma növényt is emlegettem), amelyben Dali alábbi — a borulás ellen most olcsón kijátszott — mondata is szerepelt:

A MEDITERRÁNEUM ISTEN LEGSZEBB REMEKMŰVE.

De azon nyomban meg is bántam, hiszen csak egy lázas vázlatról volt szó, vázlatról, amelyet még jócskán kellett volna szublimálni ahhoz, hogy mutogathassam — éppen DÉ-nek mutogassam. Átfutotta, legalábbis úgy tett, mintha átfutná, és csak annyit mondott: az örült spanyol akadémikus, a mediterráneum szennyezett. Akkor marad az Isten, próbáltam szellemeskedni, megpörgetni, párbeszéddé emelni fásult morgásunkat. Ahhoz túl sokat ministráltam, zárta el ezt az egérumat is.

Igen, kezdtem morogni ismét, igen, bár...

De régen voltunk már lenn a bárban! blokkolta ezt a még csak nem is jelzett részt is. Bár, próbáltam visszatornázni magam Istentől Dalihoz: számomra *A polgárháború előérzete* lesz a harmincas évek nagy festménye és nem a *Guernica*. Egyikük Sztálin, másikuk Franco felé hajlott... Ismered Arnheim kitűnő könyvét a *Guernicáról*? *A polgárháború-ról* is kellene írni egy ilyen könyvet és

hát az sem teljesen mellékes, hogy Dali képe egy évvel előbb készült... Gondolod, kérdezte olyan hirtelen hajolva hozzám, hogy azt hittem, homlokával arcomba csap. Hát...

A műanyag tetőn dobogó esőt hallgattuk, és halszemekkel kísértük az asztalok között mozgó embereket, olykor köszönés helyett a legyintés határán levő kézlegyintéssel üdvözölve ismerőseinket.

Furcsa, de rá olyannyira jellemző, pingpongütésszerű mozdulattal előrántotta kék „talkarékkönyvecskéjét”, és mint aki nem akar hinni szemének, sokáig bámulta az átpecsételt tételek lila alakzatait, maszatait, majd a lapok vízjeleit kezdte vizsgálni. Végképpen elesett a dramaturgi állás, kérdeztem pontosan kísérve gondolatmenetét. El. Kerek percc megmondták: *nem akarnak*. Szemei összehúzódtak, könny helyett, azt hittem, homok, egy marék csikorgó homok fog az asztalra ömleni, ömleni megállás nélkül, betemetve kezemet, e rúttá lett kávéházat, a smaragd palotákat, be az egész várost. Jobb lábam már tegnap jelezte az időváltozást, mondtam. Idegyulladásom óta hibátlan barométer... Egyszer csak felcsillantak DÉ már-már kioltott, önmaguk által kioltott (öngyilkos kristályok?) szemei. Mi történt, isíászom neveltette meg?! Az óriás kopasz gorilla, a tévé szervezője és kaszkadőrje, Remizov, rohant el a terasz előtt. DÉ akkortájt Remizovot kedvelte legjobban városkánkban. Néha napokig kísérgette. Nagy sikere van a nőknél, mesélte, a múltkor is az egyik szakácsnőt benn a rostély mellett kefélt, majdnem a megszenesedett čevapok közé dugva gumibotnyi farkát. Noha DÉ-t egyszer kis híján ledobta a Duna-hídról, mégis Jugoszláviában éppen a reneszánszát élő, finom, kis, orosz misztikust, csipkeverőt, Alekszej Mihajlovics Remizovot idézte számára.

Bablevest (*Čorbast pasulj*) akartunk enni, de mivel nem volt, fizettünk (borralalót már régen nem adunk Újvidéken, pedig hát egyáltalán nincsenek igényeink, elvárásaink). Gyerünk át a ŽUPÁ-ba, mondtam dideregve, utoljára ott ettem jó bablevest. A ŽUPA, ez a húsz-harminc éve standard kis talponálló, tető alatt is megközelíthető, és közvetlenül előtte van a *Dnevnik* újságosboltja, melynek kirakatában mindig akad egy-egy szemrevaló, bicikliző, kötélmászó meztelenség.

A meredek, fekete vaslépcsőn klumpáinkkal nagy zajt verve felkapaszkodtunk a páholyba. Ha a városnak vannak mikrorészletei, amelyek lassan fiatalságunk emlékműveivé nőnek az időben, akkor

ez a csigalépcső tengelyoszlopán egy abszurd olívaszín alakzattal, minden bizonnyal az: tatlini tornyunk!

A múltkor, kezdtem mesélni már a mennyezet alatti langyosságban evezve, feljött ide piros vasutassapkával a fején egy csúsztatott ürge, egy sosem is létezett — és valahogy mégis nagy! — állomás főnöke. *Avala* noteszt, plajbászt vett elő, és minden só-tartót, hamutálcát, fogast, villanykörtét, széklábat megkopogtatott, ellenőrzött, bevezetett, majd amikor az egyik komoly férfi frissen fésülködve kilépett a toalettből, hangosan rákiáltott: *Jesi se dobro ispišao?! Olyan komolyan, lelkiismeretesen végezte munkáját, anynyi apró hibát — csempe só-tartót, hamutálcát, kiegészített villanykörtét, labilis fogast, sánta széket — talált, hogy félni kezdtünk, mi is sorra kerülünk, mi is leellenőriztetünk, megvizsgáltatunk, megkopogtatunk, üresek vagyunk-e és bevezettetünk, be, könyörtelenül, az *Avala* noteszbe — a mindenkori *Avala* noteszbe. De akkor a nagy feszült csöndben hirtelen egy különös hangszert húzott elő, és távoztában csodálatosan búgó kagylóvá varázsolta a lépcsőt. Szóval, ez egy ellenőrzött és garantált hely! És meleg, mondotta kezét dörzsölve DÉ.*

Egy monumentális fekete pincérmő szolgált ki bennünket. Rövid rakott szoknya, tiszta kötény, blúz, kis pártá. Különösen ez a keményített, csillogóvá vasalt kis pártá izgatott; elképzeltem, ahogy szoknyáját még feljebb húzva — fanszóréval és izzadt, ritka szövésű blúzában áttört hónaljszóréval egységet képező hajába csatolja: bugyija sem lehetett nagyobb... Még voltam győződve, a sötét mögött fekete cseresznyét szemez... Akárhogy is kedveskedtünk, szellemeskedtünk, akármilyen pokoli tempóban is rendeltünk a nagy, éppen hozzá méretezett korsókat, egyszer sem mosolyodott el, de ha combjának, karjának, nyakának egy-egy részletét vizsgáltuk, éreztük, már-már velünk van: sosem láttam nagyobb, tisztább és szebb pórusokat, hozzájuk viszonyítva — kivéve a nancsot — minden dekadencia.

Dalmát, mondtuk egyszerre. És sörhabos bajusszal Rátkáról kezdtünk beszélgetni. Különös, mondtam, sosem láttam Rátkát, még fényképét sem (már ahogyan te láttad Doreenét), és mégis, ahogy kifordultam a csigalépcsőből és megpillantottam... Te, miért van az, hogy számomra minden spirálnak sós női nemi-szerv-íze, mediterrán jellege van? DÉ arról kezdett mesélni, hogy hatvannegyben egy zenészbarátjával elküldte könyvét (Rátka) Rátkának Makarskába: férjhez ment, egy turistairodában dolgozott,

és amikor megpillantotta az elébe helyezett könyvet... Hányban volt ott földregés?!

Aztán, felfedezve bennünket a túloldalról, Zoli jött fel, már tudatosan, mint zenei formához, hangszerhez viszonyulva a lépcsőhöz — ő mutatta nemrég nekem Szabados, a *Mozgó világban* napvilágot látott, vizuálisan is csodálatos, *Csiga*-partitúráját... Elmondtam neki, hogy a RÁK-ban Ho Si Minh néven szerepeltettem, de szerkesztőm kérésére Ho Sira redukáltam, és most már szeretnék huzamosabb ideig ennél a névnel maradni: HO SI.

Borzasztó ez az anyakönyvészeti munka, fordultam DÉ-hez (tudat alatt minden bizonnyal az ő esetére gondolva — sőt azt hiszem, abban a pillanatban villant át agyamon az is, hogy nekem még aznap próbára kell mennem, de az sincs kizárva, hogy az imént már dramaturgi állása után érdeklődve is gondoltam a próbára, mivel DÉ a rádiót megelőzően, az Újvidéki Színháznál is tudakolódzott dramaturgi állás felől), nem győzök loholni hőseim után, nem győzöm a névváltoztatásokról értesíteni őket (olykor még levelet is kell írnom: *Kedves barátom, értesítelek, neved novellámban X-ről Y-ra változott, szíves elnézésedet, beleegyezésedet kérve, ölel stb.*) — nem is beszélve arról, hogy ezek a labilis nevek, névcsonkok, kezdőbetűk, sosem is tehetik súlyos etikai hőskökké figuráimat, eleve árnyalakokká, afféle Karagözökké redukálják őket...

Zoli sűrű szörpöt (*gusti sok*) kért, majd természetesen zenéről kezdtünk csevegni. Mondta, őszre meghívja a Tribünre Mangelsdorfot. Mangelsdorf neve szilárd, biztos pontot jelentett mindannyiunk számára, ott a mennyezet alatti lebegésben. Miközben beszéltem, tekintetemmel megállás nélkül a dalmát pincérlányt és az abszurd olívazöld alakzat között ugráltam. Mangelsdorf úgy tudja mondani, hogy réz, és aztán úgy tudja fújni azt az általa csinált rezet, mintha csak ő mondaná, ő artikulálná először tisztán

POZAUNJÁN

úgy, hogy csak Mozart tudta megnevezni a hangszereket

ez réz ez fa
ez künt ez hegedű

Később, befejezve ebédjét, Csöke, a sportújságíró ült át hozzánk. Az elhízott, lepényhallá tertyedt Cassius Clay fényképét nézegettük, kommentáltuk, akárha ringben kerekedtünk volna fölé, majd

az abszolut kemény Borgét... Vett egy szigetet, mondta DÉ, Bergmannak is van egy szigete, mondta árvalányhaj-szakállát simogatva Zoli. És Peter Weis is egy svéd szigeten él, ha jól tudom...

Négykor próbára kell mennem, mondtam egészen halkán, inkább csak magamnak. És DÉ, anélkül, hogy hívtam volna, szó nélkül velem jött az Újvidéki Színházba, VÉGELADÁS című drámám próbájára. (Egykori bírósági tárgyalásaimra indultunk így.) Ahogy én DÉ távollétében saját privát ügyemként éltem át (az első sorban ülő, könnyező anyjával együtt) KORMÁNYELTORÉSBEN szabadkai bemutatóját, úgy azonosult ő is az én szövegemmel — de kategorikusan kijelentve: a szöveg elég neki, nem hajlandó kiábrándulni stb. Sokáig úgy gondoltam, jobb is, ha egyik — jobbik — énem nem merül alá, tiszta marad, fenn marad a szöveg csúcsain, de aztán mindinkább elbizonytalanodva, kifáradva, pánikba esve, tekintetemmel segítségért, véleményéért kezdtem esedezni. És DÉ megérezhette, észrevehette ezt.

Megvártuk, míg pincéernők is lefelé indul, és egyszerre buktunk vele a lépcső fekete darálójába, mert hát a húsdaráló is spirál...

Élesen emlékszem, mert akárha zsilettel vágta volna meg: a Tanurdžić-palota (egész idő alatt — a PUTNIK-ban és a ŽUPÁ-ban is — e süllyedő, rozsdás anyahajóra emlékeztető palotában leledztünk, melynek fedélzetén mindig ott tudtam a két szikár, pipás alakot, főnökömet és a város íróját, a BLAHM szerzőjét) üvegfedelén egy cserép ki volt törve, és erős fény vágott be a lemezjátszókkal, mixerekkel és fóliahegesztőkkel teli kirakatba. Abban a pillanatban szakadhatott fel a felhő — de mi törhette ki és mikor a vastag üveget, tanakodtam, tenyeremet vigyázva a fénybe emelve. DÉ lefékezett. Először azt hittem, felmászik a fényoszlopon, kibújik a lyukon, de aztán még jobban megrettentem, hiszen képes besétálni a boltba, hogy megtapogassa, végigsimogassa a legújabb erősítőket, miközben természetesen egyik alapszentenciája is eszébe ötlük, mely szerint a magános lemezhallgatásokon kívül minden örültség (— — — örülök, hogy most megszakíthatom az írást és a fűzöld Pascal-kötetért mehetek, ugyanis össze szeretném vetni DÉ szentenciáját a GONDOLATOK azon töredékével, amelyben arról esik szó, hogy minden bajunk abból ered, hogy nem bírunk megmaradni a nekünk rendeltetett legkisebb építészeti egységben — — — ha viszont erre a részre utalok, akkor már utalnom kell a 11. szövegre is, amely már pontosan meg-

mondja, ha már mégis kimozdulunk kényelmünkől: az ember kitalálta szórakozások közül egytől sem kell annyira tartanunk, mint a színháztól), és szó nélkül faképnél hagy. Zöld, kiáltottam, és nagy, lendületet véve, akárha valami deszkapallón, átszaladtunk a katedrális boltíve alatt az Ifjúsági Tribünön elhelyezett színházba.

Benyitva a sötét terembe, félénken, vacsoráról elkésző gyerekként nyitva be — netán mérgekben már egymást eszik, zabálják könnyéig véresen a családtagok, netán felsorakozva (még a nagyanya is!), fegyverüket az ajtóra szegezve várják —, azonnal észrevettem az újságíró nagy, vörös haját: mintha csak fel is lobbant volna nekem jelezve, engemet fenyegetve, ugyanis teljesen megfélemedtem arról, hogy interjút ígértem volt neki. A puha, borított falhoz lapultam. Istentelenül elnehezültem, elálmosodtam. Az öltözőbe kellene osonnom és befújni magamat a kosztüm-kazlak egyikébe. Ha akkor, ott, talán még a halammal is találkozhatnék! A halammal!

Naplómban ugyanis már hónapok óta megszállottan regisztráltam mindent azzal a *Három nővér*ben szereplő bizonyos hallal kapcsolatos adatot: mikor, melyik előadásra, ki vásárolja; hol, mi-ben tartják az előadást, hol az előadás után; egy-egy hal hány előadást él meg; ki eszi meg, milyen formában, milyen körítéssel és milyen megjegyzések közepette stb. Elhatároztam — legalábbis naplóm szerint —, hogy megszerzek egy ilyen színész-halat és elkészítem magamnak, ráugrok kopolyújára: *megeszem*, mert csak így érhetem el azt a misztikus azonosulást a *Nővérekkel*, a színházzal, amelyre annyira vágytam... Minden bizonnyal ott úszkál a lépcső alatti kisteknőben vagy a lavórban, vagy ott lubickol, ugrál szaltókat csinálva a vécékagylóban. Szépen hónom alá csapnám, és zsupsz be vele a *Júlia kisasszony*, az *Agónia*, az *Ezen az oldalon* kosztümkazlába. És aztán kereshetnének, többé sosem is találánának, többé sosem is másznák elő...

Elég volt egy pillantást vetni a színpadra, hogy lássam, hogyan is haladnak, pontosabban, hogyan is *állnak* a dolgok: noha a Szabadkáról naponta utazgató rendező (Virág) aktatáskájában hozott egy abszolút-ráncos könyökcsovet (mit is gondolhattak róla, a finom, pirulékony úriemberről az autóbusz utasai, amikor megpillantották nagy aktatáskájában a szétégett, pókhálós, mézsfoltos, számtalan hurcolkodásban, rakodásban nyomorított, hol üstházhoz, hol öntöttvas, hol dobkályhához használt, rövidített, toldott, tá-

gított, szűkített, kormot és rozsdát egyaránt szóró, permetező, *Magyar Szóba* tekert könyökcsövet, mit is gondolhattak a NIŠ EXPRES, a SEVERTRANS, a VOJVODINA utasai), tárgyak még mindig hiányoztak Šejka szemétdombjával rokon, bácskai lerakatóból (— mennyire rettegtünk mindig, ahogy közeledett a leltár apám üzletében, anyám első dolga volt eldugni a vadászpuskát). A sötétben azon kezdtem tanakodni, mi is lenne ezzel a személyzettel, ha következő darabom elé azt írnám:

JÁTÉK DÍSZLET ÉS TÁRGYAK NÉLKÜL
 JÁTÉK AZ ÉGVILÁGON MINDEN NÉLKÜL
 JÁTÉK JÁTÉK NÉLKÜL
 NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL

NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL
 ismételtetem mind gyorsabban, amikor T alakja jelent meg előttem
 T

akivel egykor éppen ott, azon a színpadon csináltuk, még pokolibb körülmények között (például az utolsó pillanatban lett nyilvánvalóvá számunkra, hogy a jelmezek és a díszletek tuto completo használhatatlanok) a Lucullust, amely végül mégis olyannyira megnyerte az égő-füstölő osztrák öngyújtójával érkező (áramszünetünk is volt ugyanis) Sinkó Ervin tetszését, hogy utána egy egész órán át berlini Brecht- emlékeit idézte

NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL
 nagyon kevés hiányzott már ahhoz, hogy fel ne ugorjak a színészek közé az elviselhetetlenül nyikorgó deszkákra és üvölni ne kezdjek, de akkor, mintha csak kígyóként kúszott volna közelembe, a sűgő sziszegő hangja kizökkentett, néhány mondat erejéig szövegemhez rántott, de utána máris azon kezdtem morfondírozni, hogy legközelebb okvetlenül ki kell ültetni a színpad közepére, netán éppen egy hatalmas aranytrónra őt, a sűgőt — az együtttest pedig a színpalak, a nemlétező színpalak mögött játszadni, hagyni elvérezni, igen, legfeljebb csak a beömlő, akárha vágóhídról beömlő vért mutatni

A SŰGŐ

(Most látom csak, nem is olyan rossz, nem is minden sugallatot nélkülöző cím! Sűg, sűg, sűg ki a nem létező díszletek közül, sűgja, sűgja, sűgja a nem létező darabot a színészeknek, rendezőknek, és sűg, sűg, sűg nekünk, a közönségnek, sűg, sűg, sűg, hogyan pró-

báljuk értelmezni a helyzetét, a helyzetünket, ság, ság, ság, mire ügyeljünk különösebben, ság, ság, ság, mikor csípjük meg, mikor üssük meg a mellettünk ülő embert, mikor nyúlunk a mellettünk ülő nő szoknyája alá, ság, ság, ság, mikor tűnjünk el vele a pad alá, ság, ság, ság, mikor szellentsünk, ság, ság, ság, mikor menjünk ki rágyújtani, ság, ság, ság...) Székekkel csattogva, retikülök, szatyrok, ételhordók között bukdácsolva, elhaladva a napi narancs és Tobleroni csokoládé adagját fogyasztó dramaturg mellett, az újságírónőhöz botorkáltam, és megnyugtattam, nincs baj, nincs még semmi veszve, nézze csak tovább a darabot, én majd holnapra megírom a válaszokat nem létező kérdéseire, méghozzá úgy, hogy egy kissé fel is hergelődjenek majd a kritikusok, kritikusocskák...

DÉ-t már az ajtóban elvesztettem, illetve mind a ketten tudatosan indulhattunk a terem ellenkező sarkai felé. Minden bizonynyal T kis kreol (máj?) alakját (DÉ mellett legjobb barátom volt ő az ötvenes-hatvanas években) is azért idéztem meg, hívtam segítségül, hogy valamiféleképpen eltereljem figyelmemet a sötétben dühöngő (síró?) DÉ-ről, hogy vele bizonyítsam, igenis bele kell merülni, fogai között zöld nádszalat vivő vízipocokként, a színház mocsarába — — — Ketten akartunk színházat csinálni DÉ-vel (egyik közös partitúránk éppen mostanában került a kezembe): a MAO-POE-ből szándékoztunk kinövesztetni, valahogy úgy, ahogy az M-stúdióban komolyan beöltözve (tökhajkalap, Napóleon-csákó, frakk) el is énekeltük, el is táncoltuk a POLIZIA POLIZIA POLIZIÁ-t — belőle szándékoltunk kinövesztetni mindent

ÉLETÜN-

KET

és most én ezzel a felettrébb gyanús vállalkozással valami egészen más utakra kanyarodtam: megszenteltelénítettem *álmunkat a színházról!*

Hegyes cövekekkel bélelt sötét csapdában vacogtam soká.

Egy fehér kísértet alak közeledett felém NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL kezdtem varázsigémet ismételni, és gyorsan a pad alá akartam bukni, amikor felismertem, hosszú fehér ruhájában Etát, a darab Menyasszonyát. Cipőjét mutatta. Nagyok, nem tudok bennük mászni a rácsokon

ÁZSIÁN

nem tudok bennük táncolni. Megvizsgáltam a kékeszölddé kopott, gombos cipőket — egy kicsit úgy, mint ahogy Bunuel és

Krúdy hősei szokták megfogni, megvizsgálni a női cipőket. Valóban, mondtam. Ki az isten taposta, táncolta őket ilyen torzak-ká?! De... Mit, de?! De, azt hiszem, tettem hozzá halkabban, éppen ez a szerencsénk, éppen ebben lesz olyan a tánc, a mászás, amilyenre nekünk, és hát

ÁZSIÁ-nak

szüksége van. Arca elé

emelve fátylát szárazon felnevetett.

A próba befejezése után az újságíró, a barátnője és annak közben gyermekével megérkező férje, DÉ, Bütyök (a darab turbinája; öt szerepet csinált — Trockijt és a hullát is; elhatározta, a bemutató után leborotválja a fejét¹), általában kis növésűeknek mondható színinövendékeink ellentpontja, Bütyök jegenyeforma húga, immár barna-pepita kosztümben, Eta, a Menyasszony és *Puma* cipőben, bő, hosszú, acéllékű szoknyában egy elsőéves színinövendék (a vizsgaelőadás Molnár-darabjában oly istenien variálta a *Hugó*-t, hogy a *Pál utcai fiúk* szerzője minden bizonnyal mosolyra húzta csont-száját, sőt az sincs kizárva, maga is megkísérelte utánacsinálni *Hugó Hugó Hugó*² — — — mint később értesültem, nagyapja ismert juhász volt, apja viszont egykor verseket írt) kiültünk a Vatikán elé a térre, és folytattuk a sörözést.

Ez idáig többnyire csak egy-egy zárójel erejéig kommentáltam kávéházainkat, de most a Vatikán-nál meg kell állni, el kell hagyni a zárójelet, amely később, menet közben úgymint elveszelődik, el, legalábbis egyik fele. (Sőt arra is gondoltam, most már tudatosan kellene szociográfikus panorámává növeszteni e tüskés megjegyzéseket Újvidék központjának kávéházairól.) Különös, hogy a Szerb Népszínháznak is van egy hasonló, félhivatalos, originális kis büféje, az ORLY (ORAC-nak hívják eredetileg — egy barátom viszont ORRLYUK-nak nevezi). Igen, a Vatikán és az ORLY, a két színházzal ellentétben, valamiképpen korrespondál: még kitűnő helyek, finom kis lebuajok, amelyekben még valóban alábukhat egy-egy pillanatra az ember.

A Vatikán titka számomra elsősorban mégis: parttalan terasza. Az egész Katolikus portát terasszá integrálhatod, oda rakod,

¹ Leborotválta.

² Persze hiába, mert ott lenn nincs sűgő.

görgeted ugyanis a könnyű műanyag asztalokat, ahová éppen akarod, ahol árnyék van, ahonnan legjobb kilátásod van a Miletic szobor vagy a Matica könyvkereskedés irányába (éppen abban a pillanatban tették ki az *Állatok farmját* és a *Negatív dialektikát*). De a tér két oldalán levő padokat is a terasz részeinek tudhatod, hiszen sokan üldögélnek ott egy-egy sörösüveggel egész nap, egész éjszaka, és aztán megint egész nap és egész éjszaka — talán már nem is élve, sőt valahogy talán még a töltőtolljavító kis POMPE FUNÈBRES fekete üzletét is a VATIKÁN szerves részének kell tekintened, mivel ajtaja állandóan tárva, hogy a könyökvédős mester, Deme úr, Újvidéken a toll legnagyobb mestere (mondanom sem kell, 1960 óta az én mesterem is: kirakatában átlósan felfüggesztve, óriás vörös töltőtoll, melyből kihullott a toll és helyén fekete lyuk tátong — istenem bár nekem is lehetne *akkora*) minden pillanatban átszaladhasson egy vinyakra.

Az esőcsöppek összerántották a fehér asztallapon a port, kormot, majd a lejtés irányában ide-oda iramodva a zsíros részeken megkísérelték levezetni, finom csipketerítőt horgolva így nekünk.

Színészek, különösen fiatal színészek társaságában mindig úgy érzem magamat, akár egy Chagall-képen. Azért hangsúlyozom, hogy fiatal színészek társaságában, mert az idősebbek már nem lépnek ki olyan nagyokat a tetők fölött a levegőbe (lásd Chagall 17-es, *ELŐRE!* című festményét), ők mikro-mozdulatokba, mint kis fiolákba, próbálják visszafogni a lebegést, jól tudják minden lépésük csak lyukat, feneketlen lyukat találhat. És újra érzem azt a folyóiratunk (*Új Symposium*) indulása előtti szédületet, révületet:

DÉ-vel, emlékszem, egész éjszaka versenyt futottunk, oda-vissza, egy magas kockaépület sima, korlát nélküli tetején, a holdvilágban. Máskor meg, teherautót stoppolva valahol vidéken, a sofőrabin tetején álltunk, és úgy robogtunk be Újvidékre... Akárha néhány emelettel magasabban éreztük volna a szilárd talajt...

Semmi kedvem sem volt a próbán látottakról, tapasztaltakról beszélni, arról, hogy a technikai főnök még mindig nem festette meg az ÁZSIÁ-t, arról, hogy a fekete szekrénynek még most sem fűrészeltette le a hátsó lábait, és így állandóan feldől a domború színen, és még valós koporsójává lesz Ladik Katinak (nem hajlandó levetkőzni — sokat kellett neki bűnhődnie az egykori vetkőzésekért, még a pártból is kizárták végül szegényt), mondandómat más, egészen más példák segítségével szerettem volna érzékeltetni, no és hát DÉ előtt, ha ő nem kezdte, nem kezd, nem is

imertem volna a darabról beszélni. Úgy gondoltam, színház-regényem³ (amelyet, természetesen nem véletlenül éppen egy Moszkvában vásárolt füzetbe kezdtem el írni) egyik központi figuráját fogom megemlíteni csak úgy, próba-szerenose, bedobni nekik. Tóth fiáról tehát, Éva, a Osárdáskirálynő (Sylvia) öccséről van szó, akit, ha jól emlékszem, nem említék a különben is túlsúfolt VÉG-ELADÁS-ban. Szóval, valamiféleképpen azt szerettem volna érzékeltetni velük, hogy az, amit ott, benn

OTT, BENN

csinálnak, minden irányban

folytatódik

ITT, KÜNN

mindennel, az égvilágon mindennel, — velük, életükkel is — összefügg.

A Tóth fia egy időben bátyám legjobb barátja volt. (Én csupán nővére — nővérenek illata! — miatt kerestem közelségét; érdekes, még most írás közben is megszedülök annak az illatnak az említésétől.) Ő volt ugyanis az a fiatalember, aki Rómában a Szent Péter bazilikában kalapáccsal rohant Michelangelo Pietájára...

— Az első kérdés, amelyet ott a téren, a VATIKÁN parttalan teraszán meg kellett volna vitatni, az lett volna, hogy lehetséges-e valami összefüggés Éva és a Pietá között öccse számára, akkor, a mi számunkra, most.

— A második kérdés: merről és hogyan megtámadni, torzóvá törni az abszolútumot?

Minden bizonnyal egy kis darabot kellett volna rögtönöznünk ott a téren (az újságírónőt és barátnőjét is bevonva természetesen) HEROSZTRATOSZ A KERTITÖRPÉK KÖZÖTT címmel.

— Kertitörpéket ostromolni, berúgni stb.

— Kertitörpékhez, mint abszolútumokhoz közelíteni stb.

(Különben is régóta foglalkoztatott már az a gondolat, hogy egyszer kertitörpékkel fogom benépesíteni e teret, amelyet, ha nem tévedek, hivatalosan a Költészet terének neveznek, amelyen 1968-ban az ország legmagasabb csúcsát, a Triglavot állították fel az OHO-sok...

³ Miért nem csinálsz regényt (kisregényt) *Színház-novelládból*, kérdezte DÉ. Azért nem, mert a *Színház-novellában* említést teszek egy színház-regényről; bár az is igaz, megfordíthatnám az egészet, és akkor, színház-regényben tenékl említést színház-novelláról, morfondíroztam.

Már éppen szóra nyitottam a számat, amikor a hátam mögött valaki angolul kezdett rikácsolni. Azt hittem, valami nagy, öreg papagály szólt le a balkonról, vagy egy éppen mellém állt kalóz hajóról zavart meg áriám indításában.

Noha az is igaz, hogy abban az intenzív, színházzal túltelített közegben egészen természetesnek tűnt minden hangeffektus, az angol nyelv meg, mondanom sem kell, különösen. Ott, abban a pillanatban tán attól sem lepődtem volna meg, ha Hamlet apjának szelleme kezd el zörögni a Katedrális éppen felújított, horgonyozott bádogtetején, a la Zsolnay-cserepein. Felső testemmel hátra fordultam.

Egy feketébe öltözött, telt idomú, ékszerekkel díszített asszony gesztikulált közvetlenül mögöttem, a VATIKÁN ajtajában. A katedrális hátsó bejárata felől érkezhettek, mert mintha az apácákat is említette volna a későbbi három nyelvű (angol-magyar-szerb) szövegében. Minden bizonytalán éppen be akart lépni, amikor felfedezhette színes társaságunkat. Azonnal felismertem; jó arcmemóriám, pontosabban abszolút arcmemóriám van: minden arcot megjegyzek. És szinte reflexből válaszoltam is neki megkísérelve körünkbe vonni

YES! YES!

most majd én, én fogok játszani

YES!

én fogok színházat csinálni nektek

YES! YES!

nektek és a padok lumpenproletárjainak, fogatlan, kopasz öregasszonyainak, egyetemistáinak, kurváinak, ifjú költőinek

YES!

és Deme úrnek, a toll utólérhetetlen meszerének, pontosan olyant, amilyent csakis az ő átlósan felfüggesztett, óriás sztiropor-fallosza írhat

YES! YES! MADAM!

és az ide-oda futkosó sakk-figurákra emlékeztető papoknak, apácáknak, olyat, amilyent akár benn a templomban is előadhatnának

Ó YES!

itt és most a portán, a görög színházat és az olasz tereket egyszerre idéző fehér köveken.

NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL NÉLKÜL
 Ó YES! Ó YES! Ó YES!

És mennyivel, de mennyivel jobb illusztráció, mennyivel jobb partner lesz nekem ez a parafa koturnusos, intenzív hölgy, mint a kerítőtörpék (tényleg, különben is a narancsot és Tobleronit majszoló, NIVEA-szagú dramaturg is, porba fingó kerti törpéknek nevezi a színészeket), mint az a római vandál ifjú, hiszen végül úgyis Michelangelo-ismereteimmel kezdtem volna hivalkodni, annál is inkább, mivel Michelangelo legnagyobb szakértője, Charles de Tolnay névrokonom. Mintha csak azt mondtam volna, vagy legalábbis akartam volna mondani azzal a YES-szel, hogy a benti csak vicc volt, az én igazi színházam itt és most következik! És ezzel aztán egyértelműen tisztára játszhatom majd magamat DÉ előtt is! Igen, elsősorban DÉ miatt csimpaszkodtam bele az asszonyba. Valaminek, mindegy minek, valaminek, teljesen mindegy minek, történnie kell, nehogy szembe kelljen néznem DÉ-vel. Valamivel alá kell támasztani, valamivel meg kell menteni a bentieket, meg kell menteni magamat, meg kell menteni, meg kell menteni, meg kell menteni, meg kell menteni

ÁLMUNKAT A SZÍNHÁZRÓL!

ÉLETÜNKET

YES! YES! YES!

Ó YES!

A neuropszichiátrián, ahogy mi nevezzük, a bolondokházában láttam egyszer, úgy másfél éve, ezt az asszonyt. Ott, ahová először Nagy Cumihoz jártunk, amikor, mint tudjuk, élve maradt öngyilkossági kísérlete után (a golyó átment az agyán, ám szigorúan csak a szürke zónákhoz tartva magát — az ólom meggymagot Jóska őrizi). Ott, ahol egyszer a rácson keresztül Nagy Cumi kommentárjaival végignéztük Sarnyi rituáléját. Sarnyi a Goli Otokról (amely az informbírók után a fiatal bűnözők otthonává lett) került ide. Egész idő alatt az volt az érzésem, hogy Sarnyi tudja, hogy nézünk, de ez természetesen csak még emelte előttünk . . .

A gyalult asztalon kis májpástétomos konzervek csillogó gúlája. Az asztal sarkán egy bögre víz.

Sarnyi: magas, kötélserű, de fejét mintha még vékonyabb testhez, afféle paprikaszinórra csomózták volna. Mutatóujjával, melyet minden bizonnyal a Goli Otokon lapított szét egy márványtömb, mint ezüstkanállal eszi a pastétomot, csettintget hozzá, iszik, majd

vigyázva ismét az asztal legsarkára helyezi a bögrét. Balról: Vass, a nehézsúlyú öklöző önnön túlnehézre sikeredett öntvényeként.

Jobbról: Nyikli, az idióta. Nyáladzik, vakaródzik, ha lehet, még jobban összegubancolódik, de Sarnyi minden mozdulatát figyeli. Gyönyörködik, a maga módján.

Sarnyi befejezi, és elordítja magát.

— Nyikli, takarítsd ezt el!

Nyikli boldog mosogatóronggyá omlik. Sarnyi kiegyenesedik, madártávlatból lesi egyik szemével, a másikkal a gúlát és Vass ellenőrzi. Közben zsíros ujjával középen választott gyér haját igazgatja, kenegeti. Vár. Tudja, most Vasson a sor. Vass ugrálni kezd. Helyben. Majd dühében földhöz veri magát. Nem tudja elviselni Nyikli Sarnyi előtt való nyaklását, gubancból egyértelműen mosogatóronggyá való omlását.

— Galand — kiáltja majd kiköpve nagy, duzzadt, tenyéryni nyelvét.

— Kaland?! — kapja fel, még feljebb a fejét a fogát piszkáló Sarnyi.

— Ga... ga... galandféreg!

Még jobban folytatja ugrálását, toporzékolását; nyelve kibukik a száján. Oklei, akár a rajzfilmekben, még nagyobbakká duzzadnak, fapapucsai még jobban dübörögnek, pufognak a szálkás padlón. Sejti, Sarnyi csillogó, Purollal fényesített konzervjei valami összefüggésben lehetnek a hullamosók üzemeivel, de csak helyben tud mozogni, csak függőlegesen. Mire Nyikli visszaér, Vass kitombolja magát, ismét öntvényé lesz, és szoborrá merevül. Sarnyi igazít, kecses, mérnöki-patikusi mozdulattal, igazít a gúlán, egy milliméterrel kijjebb taszítja a bögrét, majd egy virtuóz, szemfényvesztői gesztussal új dobozt ránt ki az alapból. Nyikli összehúgyozza magát. Vass nagyra tája a száját, netán vissza húzhatná a nyelvét. Sarnyi kis acélkék konzervnyitóját simogatva elmosolyodik.

— Igen, *kaland!* — mondja, és átszúrja a doboz fedelét.

Ott láttam azt az asszonyt, ahol utoljára, a tél kellős közepén, olyannyira megviccelte DÉ-t, és hát megviccelt engemet is, az a műcitromokkal teleaggatott fa, az idegosztállyal szembeni, vizelettel kiegészített kiskertben: első pillantásra azt hittük, tényleg termése alatt roskadozó kis citromfa, csoda, aztán meg az zavart meg bennünket, hogy abban a pillanatban az örültek és idioták is valós citromfának hiszik...

Szóval, Cilikét mentünk meglátogatni. Írt, hogy Újvidékre került, és okvetlenül keressük fel.

Közlekedési szerencsétlenségük volt, összeütköztek egy kis Fiat-tal. Férje, Géza vezetett, mint mindig: maximális sebességgel. Cilike kirepült a szélvédőn, összevagdosta arcát, Gézának semmi baja sem lett, mindig erős volt, túl erős. A Fiatban, ha jól tudom, mind a ketten meghaltak. Az asszonynak — akit mellesleg éppen akkor tájt választott az év ideális háziasszonyává az egyik fővárosi nőlap — leszakadt a feje... Cilike összeroppant, inni kezdett, rettegni kis diákjaitól, akiket énekelni tanított, rettegni szüleitől, férjétől, fiától. És az idegosztályra került. Géza pedig egy évre börtönbe, ahol, lévén okleveles kutyaszakértő, máris a fogház ebeit gondozza, sőt azon sem lepődnék meg, ha azt hallanám, hogy a börtön főnökével őzre, vadkanra vadászik a közeli festői hegyekben...

Cilikére várakozva ott, a holdkórosokként kóválygó, motyogó, kék pizsamás betegeket szemléltem. Kissé nyugtalanabbak voltak, mint különben, ugyanis éppen szombat volt. Akkor, ott ütötte meg először a fülemet ez az erős, rikácsoló hang.

Akkor is fekete ruhában volt, és egy nagy utazótáskával szaladgált a portásfülke előtt. Ha jól értettem a helyzetet, kiengedték volna víkendre, ha eljön érte valaki. Orrán sebhelyeket fedeztem fel, alkoholistának tűnt. Hozzánk is odajött, és lediktált egy telefonszámot, könyörgött, hívjuk fel a férjét, és kérjük meg, jöjjön el érte. Nem hívtam fel a férjét. Miért? Tán azért nem, mert több embernek lediktálta akkor azt a számot. És hát különben is volt telefon a portásfülkében. Persze, a szám az idők folyamán többször a kezem ügyébe került, és zavart, nem hagyott nyugton. Úgy éreztem, idővel mindinkább úgy, hogy akkor fel kellett volna hívni a férjét.

Én valahonnan ismerem önt, mondtam a hölgynek hamiskásan mosolyogva könyökömmel majdnem kilyukasztva a fehér műanyag asztalt. És itt hibáztam. Nagyon.

Valamivel (tán mosolyommal, nyegle hátrafordulásommal? — egyáltalán létemmel?) véresen megsértettem, felzaklattam, a szó szoros értelmében felrobbantottam a zsilipeket, egy valós, de menyire valós óceánt gúzsba kötő zsilipeket.

Te! — üvöltött fel. — *Te!*

Ekkorát még nem üvöltöttek ezen a portán: egyszerűen átütötte a porta mindenkori hangfalát.

Te!

Csak ha vércse csap le a nagy, aranyozott keresztről (az elmúlt húsz év alatt, többször láttam embereket fenn a köröszt tövében — kereszten és sejtem valós dimenzióit; üresen bámulva a *Symposium* szerkesztőségéből, már túl a bírósági tárgyalásokon — mert hát végső soron, azok voltak az én igazi prömierjeim, bukásaim —, már túl mindenben, egyszer már azt is végignéztem, hogyan mérszáról le az istenien áramvonalas vércse egy galambot a tető csatornában, akkor ijednek meg, rebbennek így szét a galambok.

Te!

Egykor tán operaénekesnek készülhetett, azok kedvelik az ilyen nagy ékszereket.

Te! Te, taknyos! Te ismersz engem?!

Az első két-három *Te*-nél még nem sejtettem, mit akar, csak azt észleltem, hogy valami eddig még nem tapasztalt erő levezetőjévé lettem. *Te!*

És habzani kezdett a szája. Már különben angol szövege alatt is mutatkozott erősen rúzoszott ajkai sarkában egy-egy kis buborék, a habzás e formája mégis teljesen váratlan volt.

És leköpött. Egyszer arcon, egyszer tarkón.

És verni kezdett.

Továbbra is csak félig fordultam felé. Másik felemmel a színészek és a téren körénk sereglett embereknek játszottam — egyértelműen *gennyessen*. Egyik kezemmel erős, váratlanul erős ütéseit, nagy habzó köpeteit próbáltam kivédeni, porlasztani, a másikkal egy könnyű, kerek, műanyag asztalt pöndörítve elébem, hogy elzárjam útját, mert tudtam, éreztem, pontosan, egzakt pontossággal, ha rám veti magát, vége az „előadásnak” — előadásom a szó szoros, nagyon szoros, halálosan szoros értelmében, a *vég* előadásává lesz. Kikaparja a szememet, megfojt, széttapos, mint egy varangyot nagy parafa talpaival.

Akár egy résen, mely magán az égen hasadt ismét, DÉ zöld arcát, némán tátozó száját láttam egy pillanatra, mintha csak azt akarta volna mondani, mégiscsak így kell végezned?! Az így alatt minden bizonnyal azt értve, hogy betegek, bolondok prédájaként, ugyanis csak akkor, az egyetlen alkalommal nézett rám ilyen halálra rémült arccal, amikor, nem is olyan régen azt a vérfagyasztó puskás esetemet meséltem neki, magam is még meglehetősen a hatása alatt lévén.

Elgondolkodva, mélyen magamba szálva mentem volt megszo-
kott relációmon a városba (azon az utcán, amelyen egykor a *sző-
rös házat* felfedeztük), amikor egyszer csak úgy éreztem, valaki
néz, fixíroz a teljesen üres utcán.

Először az égre pillantottam, és ha gondoltam, kérdeztem volna
valamit, akkor azt hogy: *tán az Isten?!* Majd vigyázva, éppen csak
lelassítva lépteimet, feltűnés nélkül megfordultam: a túlsó oldalon,
két-három házzal mögöttem, majd kiesve az ablakon, egy tíz- vagy
húsz- vagy negyvenéves vízfejű gyerek kísért vállához szorított ka-
tonapuskájával.

A vad érezheti meg így a puskát, azt, hogy már nem mozdul-
hat a célgömbbről, nem, hisz az a hideg gömb visszavonhatatlanul
a földgömbbel azonos.

Megálltam.

A verejték csorogni kezdett nadrágom alatt, folyni rezgő inai-
mon, de azon sem lepődtem volna meg, ha összeszarom, összefosom
magamat.

Igen, abszolút pontosan célzott — minden pórusom érezte ezt.
Vártam, eldördüljön a puska.

Nem tudom, mennyi idő telhetett el már, amikor valaki, vidá-
man üdvözölve belém karolt. Régi, Braće Grulovića-i postásunk
volt, egy jellegzetesen sovány, fakó arcú ember.

A puska, úgy látszik (bár ezt még nem ártana ellenőriznie va-
lakinek, azért mondom, hogy valakinek, mert én azóta nem merek
végigmenni azon az utcán), nem volt megtöltve vagy csütörtököt
mondott, vagy már különben sem működött stb.

Amikor a városba vergődve elmeséltem az esetet DÉ-nek, job-
ban megijedt, sokkal, de sokkal komolyabban vette a dolgot, mint
gondoltam, mint akkor már vettem, gondoltam magam is. Csak ez
hiányzott, mondotta kurtán. Csak. Csak ez. Wilhelm bosszúja
(már évek óta egy Wilhelm nevezetű falubolondja dalain dolgoz-
tam). Mindig is légyfogója voltált a mániákusoknak, becsavarodot-
taknak, médiuma. Mondhatom, szebb véget nem is kívánhatnál...

Az asszony sírt, zokogott, tépte magát, és ilyenkor maradt annyi
időm, hogy letöröljem arcomat, lenyaljam szám sarkából a vékony
könyvjelző szalagként kidobott vércsíkot, és barátaimra próbáljak
mosolyogni. De aztán ismét nekemesett, arcom ismét forró platni-
ként kezdett sercegni köpéseitől...

Végül is megrázva fejét, DÉ észbe kapott, felugrott, és szólt a pincéreknek, akik aztán gyorsan, ügyesen, nagy tapasztalattal el-távolították a zokogó asszonyt.

És a tér, a porta, amely sosem tűnt olyan vakítóan fehérnek, ismét, élni, nyüzsögni kezdett, a galambok ismét puhán vissza-ereszkedtek.

Megszéppent társaságom igyekezett úgy tenni, mintha mi sem történt volna. Öntöttünk, koccintottunk, DÉ mohón rágyújtott.

Valahonnan ismerem ezt az asszonyt, dadogtam. Fizetünk, mon-dotta valaki halkán.

A pincér széttárta kezét, és elnézést kérően mosolygott. Szede-lődzködöttünk, és a rozsdás vasemberke alatt átvonultunk a khaki-színű egyetemmel szemben levő GURMAN-ba. Kis khakiszínű ol-daltáskámat a ruhatárosnő kezébe nyomtam, éreztem, nem bírom tovább cipelni. Majd valamelyik nap eljövök érte, súgtam, és a ruhatárosnő mintha csak pontosan megértette volna, miről is van szó, megnyugtatóan rám kacsintott.

A belső kisteremben telepedtünk le. Üresen bámultunk egymásra. Mondani akartam valamit ismét az asszonyról, idegoszta-lyi ismerőseimről, de csak dadogtam, dadogtam hol magamban, hol fél-hangosan. Találkoztam már vele... barátaim leszakították Jugo-szlávia ideális háziasszonyának a fejét... Sarnyit láttam (csillogó konzervpiramisa már az égig ért, égig érő libamájpástétom!), a többi holdkórosként mozgó, tátogó beteget, és eszembe jutott az asszony által lediktált szám: 392-273.

Elsőnek Eta hagyott ott bennünket, szatyorában az új *Kortárs*-számmal, azután a két fiatal.

Valami csomó, kibogozhatatlan csomó keletkezett, nőtt a leve-gőben, a kis terem málnaszín falait feszegetve már. Katonaingem, akárha lidérces mocsáron gázoltam volna, gőzölgött; nagyon kel-lett vigyáznom, kapaszkodnom, le ne essek a székről, el ne vágód-jak az óarany szőnyegen.

Mosolyogtam, de életemben még sosem éreztem ilyen nyálkás csirizesen rezgő maszkot arcomon.

Nagyon mélyen voltam azokban a napokban, azon a keddi na-pon (1979. július 23-án) meg különösen mélyen, de valahogy mindennek ellenére, vagy éppen mindezért: jólesett, hogy megver-tek és leköpdöstek — DÉ előtt, nyilvánosan. Mintha csak fel-oldoztak volna, fel valami alól — tulajdonképpen minden alól,

amit gyerekkorom óta csináltam, *elkövettem*, mivel hát gyerekkoromban vertek meg utoljára, gyerekkoromban, ott doktor Kosztolányi Árpád súrolt padlójú kapubejáratában, ólomvégű botokkal, és azóta bizony sok minden felszaporodott...

Egyedül szerettem volna maradni és lefeküdni, de ott a vakító téren (ahonnan már, hiába is akarnék, úgysem tudnék elszakadni többé; amit az elmúlt évtizedekben „csináltam”, „csináltunk”, a Tribün, a folyóirat, a színház, Móri és Nagy Cumi tárlatai, minden oda kötődött, az egyik padra, pad alá, és nyűszíteni, nyűszíteni egész éjszaka, és aztán csak nyűszíteni, nyűszíteni, nyűszíteni mindig...

Ám csak ültem, kapaszkodtam, mind a tíz körmömmel, a *Medúza* tutájába, nádfonatú székembe, és mosolyogni próbáltam, mosolyogni még mindig, de koponyámból, ebből a nagy citromfacsaróból, már semmit sem tudtam arcomra csorgatni...

Csak DÉ ült még mellettem.

Igen, már reggel rossz jelek mutatkoztak: kislányom pl. azzal ért haza a macedón péktől, hogy egy egész kombi apácával találkozott (és ennél aztán nem létezik rosszabb jel — viszont, érdekes, a sárga kombi meg a lehető legnagyobb szerencse); tisztálkodás során kiesett szemfogamból a tömés; a városba indulva, hogy kifordultam a Servo Mihalj utcából, két fekete macska, majdnem azt mondtam, kéz a kézben szaladt át előttem — azt hiszem, tovább már nem is szükséges sorolnom. A rossz jelek minő tornyosulása ez szegény fejem felett, kérdeztem, miközben hármat léptem hátra, és kettőt köptem, ahogy azt felettébb babonás kislányomtól tanultam. Igen, mintha már akkor, ott a Servo Mihalj sarkán megéreztem volna azt is, hogy le fognak köpdödni, meg fognak verni...

A GURMAN-ból, a ruhatárosnő ravaszkas mosolyától kísérve, a VOJVODINÁ-ba mentünk. De nem engedtek be bennünket. Már lerí rólunk, néztünk össze megdöbbenve DÉ-vel. Nem maradt más hátra, mint hogy engedjük bezárulni a kört. Visszavánszorogtunk a PUTNIK-ba, ott beengedtek bennünket, de nem szolgáltak ki.

Ültünk a piszkosrózsaszín asztalnál, és éreztük és tudtuk, immár maga a bivalyerős Remizov sem húzhatná mosolyra a szánkat, Remizov sem húzhatna ki bennünket a szarból. A homályos sárga folyásokkal indázott, megpattant tükrök nem tudtak tükrözni

bennünket, nem tudták megmutatni, megmondani: kik vagyunk és hol vagyunk.

Éjfél elmúlt. Fáztunk.

A tartományi pártszék sarkánál az utcamosókkal találtuk szembe magunkat.

Első pillanatban úgy tűnt, valami Sci-fi-be keveredtünk.

Az erős vízugarak egymásra döntöttek bennünket. Szegény munkások nagyon megijedhettek, azt gondolták: „agyonlőttek” bennünket, sehogyan sem tudtak életet verni belénk — sehogyan sem tudták lábra állítani azt a két meghatározhatatlan zöld képű figurát.

Akik voltunk. Ámen.